

## STAJIN İİBF ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNDE MEYDANA GETİRDİĞİ DEĞİŞİM VAN YYÜ UYGULAMASI

Dr. Şakir İŞLEYEN  
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İİBF Ekonometri Bölümü  
sakirisleyen@yyu.edu.tr

### Özet

Üniversite sayılarının artışı ile birlikte artan mezun sayısı istihdam problemlerini beraberinde getirmiştir. Günümüzde ülkemizin en büyük sorunlarından biri haline gelen işsizlik, her geçen gün öğrencilerin korkulu rüyası haline gelmektedir. Özellikle İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi(İİBF) sayılarının çokluğu ve mezun sayısının fazla olması büyük bir rekabet ortamını oluşturmuştur. Bu rekabet ortamında yer alabilmenin en temel taşı, bireyin kendisini bulunduğu alanda iyi bir şekilde yetiştirmesidir. Bunun için staj büyük bir önem taşımaktadır. Birey bu şekilde önceden iş hayatını tanıyıp uygulamalı olarak iş alanında yer bulma fırsatını yakalamaktadır. Bu çalışmanın amacı, stajdan sonra öğrencilerin iş hayatına bakış açısını ve artan mezun sayıları içinde rekabet etme gücüne nasıl yaklaştıklarını analiz etmektir. Bu amaç doğrultusunda, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi(Van YYÜ) İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi(İİBF) İşletme bölümünde okumakta olan üçüncü sınıf öğrencileri ile yaptıkları staj öncesi ve sonrası olmak üzere aynı anket iki kez anket yapılmıştır. 22 kadın ve 25 erkek olmak üzere toplamda 47 öğrenci ile yapılan anketler sonuçları SPSS 21.0 programına aktarılıp Bağımlı Örneklem T testi( Paired- Samples T test) ön test ve son test analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre Stajın genel olarak öğrenciler üzerinde olumlu sonuçlara neden olduğu görülmüştür.

**Anahtar Kelimeler:** İşletme Öğrencileri, İşsizlik, Staj, İş Hayatı, Eğitim.

### Abstract

#### THE CHANGES OF THE INTERNSHIP ON İİBF STUDENTS VAN YYU APPLICATION

With the increase in the number of universities, the number of graduates increased the number of employment problems. Nowadays, unemployment, which has become one of the biggest problems of our country, is becoming the fearful dream of the students. Particularly, the number of graduates of the Faculty of Economics and Administrative Sciences and the high number of graduates constituted a great competitive environment. The main cornerstone of this competitive environment is that the individual develops himself well in his area. Internship is of great importance. In this way, the individual has the opportunity to get a place in the field of business by recognizing the business life in advance. The aim of this study is to analyze how students approach the business life after the internship and how they approach the power to compete in the increasing number of graduates. For this purpose, the same survey was conducted twice before and after the internship with the third year students of the Faculty of Economics and Administrative Sciences (Van YYU). The results of 47 questionnaires including 22 female and 25 male students were transferred to SPSS 21.0 program and Paired-Samples T test, pre-test and post-test analysis were performed. According to the results of the analysis, it was observed that the internship in general caused positive results on students.

**Keywords:** Business Students, Unemployment, Internship, Work Life, Education.

## 1. GİRİŞ

Küreselleşen dünyada büyük bir önem arz eden eğitim, gerek kişilere gerekse toplumlara ciddi manada olumlu etkilemektedir. Eğitim, toplumların ileri bir medeniyet seviyesine çıkmasına, huzuruna, sosyal ve ekonomik açıdan gelişmesine olumlu etkiler sağlar (Altun vd., 2018, 1).

Eğitim düzeyi bir ülkenin gelişmişlik seviyesini gösteren önemli bir parametredir. Eğitim, bireylerin davranış şekillerinde kendi hayatları ile ilgili farkında olarak hedeflerine uygun bir biçimde çeşitlilikleri ortaya koyma şeklinde tanımlanır (Ulama vd., 2015:339). Eğitim sistemi, bireylerin potansiyellerini gün ışığına çıkarmasına vesile olduğuna inanılarak ve özel gelişim süreçlerine uyumlu bir şekilde yaşam standartlarını yükseltmeye yardımcı olsun diye yapılır. Eğitim programları bireyler için bilgi ve beceri açısından gelişme süreci zengin bilgi ağı sağlamalıdır. Eğitimde temel gaye, bütün öğrencilerin, öncelikle kişisel özelliklerini (Güçlü-Zayıf yönlerini) ortaya koymak ve bu güçlü yönlerini desteklemek, zayıf yönlerinden kurtulmak açısından önemli fırsatlar sunmaktır. Ayrıca bireylerin var olan toplam potansiyellerini ortaya çıkarmak, geliştirmek ve öğrencileri çağımıza uyumlu olabilecek şekilde hazırlamak eğitimin olmazsa olmaz amaçları arasındadır. Her sistemin esas amacı öğrenci olmalıdır. Dünya genelinde var olan tüm eğitim sistemleri öğrencilerin, iletişim gücünü, problem çözme yeteneğini, kritik düşünme becerisini, soruşturma yeteneğini, araştırma yeteneğini, analiz etme özelliğini, sosyal ve kişisel farkındalık ve etkileşim ile ilgili becerilerinin gelişimini sağlamak olmalıdır (İşleyen, 2019). Eğitim bireyin davranışlarında kendi yaşamı temel alınarak ve farkında olarak kişinin kendi istemi ile bir değişim gösterme aşamasıdır. Buna ek olarak bireye bir takım vasıflar katar, üretimdeki emek faktörünün kalitesini artırır ve daha sonraki nesillere gerekli olan bilgi, yetenek ve düşünceler kazandırmakla birlikte bireyin kişiliğinin şekillenmesine olanak sağlamaktadır (Civelek, 2014:21). Bu konu ile ilgili yapılan çalışmalarda, çalışan bireyin kendini eğitmiş olması, daha eğitimsiz bir bireyden daha iyi bir gelir elde ettiğini ve bu farklılığın kalifiye personele olan gereksinimin artması ile birlikte de daha da artacağını ve eğitim sebebiyle yapılan işlerin daha az zamanla karşılığının alınabileceği sonucuna varmaktadır (Barrows ve Powers, 2009). Türkiye’de iki tür eğitim verilmektedir. Örgün eğitim, belli yaş sınıfındaki öğrencilere, amacına yönelik bir şekilde okulda yapılan eğitimidir. Yani örgün eğitim, belirli yaş grubundaki bireylere okul içerisinde yapılan eğitimidir. Yaygın eğitim ise; örgün eğitim sistemine hiç dahil olmamış bireylerden oluşturduğu eğitim sistemidir (Civelek, 2014, 21). Mesleki Eğitim; uzmanlaşmamış kişileri, uzmanlık ihtiyacı ve özel nitelik isteyen programlara yönelik yapılan çalışmalardır. Mesleki eğitim, ülkedeki çalışma grubunda yer alan bireylerin herhangi bir alanda uzmanlaşmasına destek olacak ve bu uzmanlık alanına dair bilgi ve becerilerin sağlanabilmesi için yapılan bir sistemdir (Altınel, 2016, 13). Bireylerin eğitim esnasında iş ve uzmanlık alanı deneyimi kazanması ve böylece de mezuniyetten sonra kendi uzmanlık alanına ait teknik bilgi ve donanıma sahip olması mesleki eğitimin öğrenciye kattığı önemli kazanımlardan biridir. Bu sayede sektörler hem genç hem de uzman kişilerle çalışma şansına kavuşurlar. Mesleki ve teknik eğitimin ciddi ölçüde olumlu yönlerinin var olmasının yanısıra istihdam yaratma konusunda da ciddi bir problem yaratmaktadır (Pak, 2015, 10). Gelişmek isteyen bir ülkenin en önemli sermayelerinden biri ham ve genç nüfus potansiyelidir. Bu kaynağa can katan şey, mesleki ve teknik eğitimidir. Böyle bir eğitimden geçen bireyler, bu eğitimi görmeyenlere göre ekonomik çalkantılardan daha az zarar görürler. Bu sebeple bireyin çalkantılı ekonomik krizlere karşı pozisyon almasını ve krizi fırsata dönüştürmesini sağlayan en önemli unsur mesleki ve teknik eğitimidir (Sarı, 2007, 7).

Toplumsal olarak daha iyi bir hayat standardına kavuşmanın ve bilgi bakımından donanımlı bir şekilde gelişmenin aslında eğitime, öğrenme ve bilinçlendirme ile olabileceği gerçeğinin farkında olunmalıdır. Hayat standartlarını iyi bir seviyeye taşıyan medeni toplumlar, bunu iyi bir eğitim ile elde edebilmişlerdir (Dağdeviren, 2007). Bireyin eğitim ile birlikte kişisel gelişimini daha iyi bir şekilde sağlaması hedeflenir. Eğitimin temellerinden biri, kişinin doğması ile kendisinde var olan bazı özellikleri ortaya çıkarmak ve bu özellikleri geliştirmektir. Eğitim, sadece kişinin kişisel gelişimine etki etmekle kalmayıp bununla birlikte kişinin toplum içinde yaşamını daha kaliteli bir şekilde idame etmesini sağlar. Bu yönde eğitim değer oluşturma işidir (Çevik, 2012).

Günümüzde sürekli mesleki eğitim hayat boyu öğrenme şeklinde de toplumda yoğun bir faaliyet alanı oluşturmaktadır. Gerek okulda eğitim gören gençler ile gerekse de bir şekilde eğitim olanaklarından herhangi bir sebeple yoksun kalmış kitlelere çeşitli konularda eğitimler verilerek aktif ve üreten nitelikli insanların yetişmesini sağlamak için Milli Eğitim Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı Halk Eğitim Merkezleri tarafından desteklenen sertifikalı programlar düzenlenmektedir. Globalleşen dünya ile birlikte

dünya genelinde meydana gelen hızlı değişim ve bu değişimle birlikte gelen gelişmeler mesleki ve teknik eğitimi de zorunlu hale getirmektedir. Örgün eğitim-öğretimle kazanılan bilgi ve beceriler önemli derecede bir ekonomik ve sosyal yapının arzulanacağı ve talep ettiği nitelikli meslek hizmeti sunabilmek için ne yazık ki yeterli olmaktan çok uzaktır. Bu durum mesleki ve teknik alandaki eğitimleri ve hatta sürekli eğitimleri ön planda tutmaktadır. Eğitim bireyin davranışlarında istendik değişiklik yaparak gelişme sağlayan bir sürecin adıdır (Ertürk, 1984,12). Sürekli eğitim ise, zorunlu öğrenim çağını geçmiş bireylerin, yaşamları boyunca belli ya da belirsiz bir aşamada hissettikleri ve arzulanırları öğrenme ihtiyaçlarını giderebilmek amacıyla organize edilmiş, mesleki ya da genel eğitim-öğretim, genel kültür faaliyetleri veya programlarını içermektedir. Sürekli eğitimin hedef kitlesi okul çağını geçirmiş yetişkinlerdir ve sürekli eğitim programları, diğer eğitimlere nazaran daha kısa sürelidir.

Bu eğitim elle tutulur belli eksikliklerin kısa zaman içerisinde yoğunlaştırılmış bir süreci kapsamaktadır. Bu programlar

bireyin direkt olarak somut eğitim ihtiyaçlarına ve sorunlarına odaklanır; zaman ve mekân açısından yetişkinlerin gereksinmelerine göre esnek bir yapı biçiminde planlanarak hizmet sunulur. Öte taraftan, profesyonelleşmiş meslek gruplarını diğer meslek gruplarından ayırt eden önemli özelliklerin başında grupta yer alan bireylerin, kendi alanlarıyla ilgili muazzam tecrübe, bilgi ve deneyimli olmalarıdır. Bu alanlarda oluşan değişiklikleri ve inovasyonla sürekli olarak takip etmek ve yaşamlarına tatbik etmek bur grup üyelerinin en başat görevleri arasındadır. Bu durum ancak, sürekli mesleki eğitim ile sağlanabilecektir (Sümer ve Akışık, 2004). Ayrıca, 28.06.2006 tarihinde yayınlanan dokuzuncu kalkınma Planında (2007-2013); eğitim sisteminin, yaşam boyu eğitim yoluyla ele alınmasını ve öğrenme dâhil, yaygın eğitimin tüm imkânlarının geliştirilmesini tavsiye etmektedir.

### 1.1.Üniversiteler Tarafından Yapılan Sürekli Eğitim

Ülkedeki tüm insanlara yaşam boyu öğrenme becerilerinin sağlanmasındaki en büyük rolü üniversiteler üstlenmiştir. Üniversiteler "araştırma" ve "öğretim" görevlerinin yanısıra 1950'lerden sonra "toplum hizmetleri" görevini de üstlenmiştir. Ayrıca, üniversiteler en önemli misyonları "Bologna Süreci'nde, yaşam boyu öğrenmeyi hayata geçirmek için, yükseköğretimin önemli katkısı olduğunun önemi belirtilmektedir (Soran vd, 2006,201). Prag Bildirisi (2001) 32 ülkenin eğitim bakanları tarafından imzalanmış ve EUA'nın ve Avrupa Öğrenci Birliği (ESIB)'nin çalışmalarına önemine vurgu yapılarak, üç ana başlık şeklinde sunulmuştur. Bu başlıklar, - Yaşam boyu öğrenme, - Yükseköğretimde öğrenci katılımı ve - Avrupa yükseköğreniminin daha cazip hale getirilmesi şeklinde sıralanmıştır (Soran vd, 2006, 203). Günümüzde üniversiteler bilgi kaynağı olma açısından en önemli kurumlar olarak görülmektedirler. Günümüz Türkiye'sinde hemen hemen her ilimizde en az bir üniversite olmasının yanında bazı büyükşehirlerde onlarca üniversite faaliyet göstermektedirler. Bu eğitim kurumları gerek devlet ve gerekse de vakıf üniversiteleri şeklinde hizmet vermektedirler. Bu üniversitelerin çoğu sürekli eğitim merkezleri kurarak misyonlarına uygun bir şekilde hizmet vermektedirler. Böylece sürekli meslek eğitimleri bağlamında bilgiye ulaşmada çeşitli fırsatlar sunmaktadır. Özellikle bu merkezlerde görev yapan donanımlı ve yetkin akademisyenler tarafından mesleki teknik bilgi ve teknik olmayan diğer mesleki bilgiler özenle verilerek halk ve üniversite arasında bir köprü görevini de yerine getirmektedir. SME programında yer alan teknik beceri; finansal muhasebe, yönetim muhasebesi, denetleme mekanizması, işletme yönetimi, danışmanlık hizmetleri, bilişim teknolojisi, sosyal sorumluluk ve çevrenin korunması, iş idaresi, vergi, mesleki etik gibi konular yer alırken, teknik olmayan mesleki donanım ise; iletişim kurma yeteneği, liderlik vasıflarının geliştirilmesi, uluslararası görevlerde değişik kültürleri tanıma gibi konuları içermektedir (Selvi,2019).

### 1.2.Milli Prodüktive Merkezi Tarafından Yapılan Sürekli Eğitimler

Mesleki beceri ve yeterliliklerin geliştirilmesi ve artırılması, ani bir şekilde ortaya çıkan bilgi ve olaylar hakkındaki eğitim çalışmaları çeşitli programlar dahilinde düzenleyerek uygulayan önemli bir kurumdur. Bu anlamda Milli Prodüktive Merkezi de mesleki ve teknik eğitimleri veren önemli bir kurumdur. Milli Prodüktivite Merkezi (MPM), 580 sayılı özel bir yasayla 17 Nisan 1965 tarihinde kurulmuştur. Milli Prodüktive Merkezinin kuruluş amacı ekonominin tüm alanlarında oluşabilecek veya mevcut sorunları incelemek, verimliliği arttırmaya yönelik akademik çalışmalar yapmak ve bu konuda araştırmalar yapmaktır. MPM çeşitli konularda eğitim vermek, ekonomi ve yatırım danışmanlığı yapmak, üretimi ve kaliteyi artırma yönünde çeşitli projeler yapmak suretiyle çalışmalar yapar ve bu alanda yayınlar da yapan önemli bir kurum niteliğindedir. MPM eğitim programları içinde muhasebeye yönelik olarak da eğitim vermektedir.

### 1.3.Özel Sektör Tarafından Yapılan Sürekli Eğitim

Son zamanlarda çeşitli alanlarda sürekli eğitime yönelik olarak birçok özel sektör kuruluşları tarafından çeşitli alanlarda eğitim programları düzenlenmektedir. Kurumsallaşmış bir mekanizma içindeki birçok kurum ve kuruluşun sürekli eğitime önem verdikleri ve düzenli olarak bu konuda eğitim programları düzenledikleri gözlemlenmektedir. Öbür taraftan birçok özel sektör kuruluşu finansal muhasebe, maliyet muhasebesi ve yönetim muhasebesi gibi mesleki teknik alanlar yanında kişisel gelişim açısından oldukça önemli olan, iletişim becerileri, müşteri ilişkileri, girişimcilik gibi popüler alanlarda da eğitim programları düzenlemektedirler. Ayrıca birçok eğitim kurumu mesleki olarak ilgililerinin yararlanabileceği web sitelerine koyarak internet yoluyla erişime sunmaktadırlar.

Meslek grubundaki üyelerin her zaman sürekli mesleki eğitime dâhil olmalarını destekleyecek ve mesleki bilgi, görgü becerilerini geliştirecek, her zaman güncel bilgilere hızlı bir şekilde erişimini sağlayacak programlar toplumun refah ve huzuru açısından oldukça önemlidir. Bu tür eğitim programlarının meslek grubu üyelerinin tamamının erişebilecekleri seviyede yaygın hale getirilmesi ve bu meslek grubundaki tüm bireylerin uluslararası düzeyde bir donanıma sahip olmaları oldukça önemlidir (Zafarullah M. S., (2000).

Eğitime verilen değer sadece kişinin okuması değildir. Eğitimini tamamlamış bir kişinin iş bulmada yaşayacağı stresi önlemek, eğitimin amaçlarından bir tanesi olarak sayılabilir. Bir ülkenin eğitim seviyesi yüksek genç topluluğa sahip olması o ülkenin gelişmişlik düzeyini göstermekle kalmaz bu topluluğun iş hayatında yer alması ve bunu sonucunda ülkenin kalkınmasına da etki etmesi, eğitime verilen değer daha da artmasına neden olmaktadır. Ancak Türkiye için bu durum her geçen gün daha vahim bir hale gelmekle birlikte genç işsizlik oranında bir artış söz konusudur. Bu oranın büyük bir bölümünü üniversite bitirmiş gençler oluşturmaktadır. İİBF mezunlarının bu oranın içerisinde en büyük paya sahip olduğu görülmektedir. Mezun olan gençlerin işsiz olmasından dolayı iş alanları içerisinde büyük bir rekabetin meydana gelmesine neden olmaktadır. Bu rekabet ortamında başarılı olmak için; kişilerin kişisel gelişimleri, yabancı dil, tecrübe ve alanında başarılı olmak gibi özellikleri taşımak önem kazanmaktadır. Bu özelliklere sahip olmanın temelinde staj önemli bir yere sahiptir.

Staj, mesleki bilgilere sahip kişilerin, kazandıkları akademik bilgileri meslek hayatına geçirebilme ve kullanma, diğer bir tabirle, edindiği bilgileri pratiğe dökme ve kullanma deneyimidir (Çetin, 2005:154). Staj eğitimi, öğrenmenin temelidir. Öğrenmek, bireylerin davranışlarına pozitif anlamda katkı sağlamaktadır. Bu anlamda staj eğitimine önem verilmelidir. Staj; bireylere iş hayatına yönelik deneyim kazandırır, aynı zamanda bireyin kendi işine olan yatkınlığı konusunda ön bilgi edinmesine katkıda bulunur ve kişinin özgeçmişine ekleyebileceği bir referans almasına olanak sağlar ve bunlara ek olarak teoriyi pratiğe dökmenin deneyimini elde etmesine olanak sağlamış olur (Olçay vd., 2015:324).

Stajın (özellikle mesleki anlamda staj eğitimi) kişilere birçok pozitif olanaklar sağlamaktadır. Bireylerin eğitim yıllarında kendi alanlarında yaptıkları stajlar, mesleki eğitimin en büyük özelliği, eski bilgileri tazelemeye ve stajın gerçekleştiği yerlerdeki asıl işlerin stajyerlerce öğrenilmesini mümkün kılmaktır. Staj eğitimi, stajyerlere tecrübeli çalışanları ve staj yaptıkları yerlerin çalışma şartlarını yerinde görmek, sektörde ilerlemelerine yol açacak yeterli bilgi ve donanıma sahip kılmak, ayrıca iş dünyasında muhtemel iş ortaklarını tanıyarak çevre yapmasını sağlamak gibi imkânlar da sunmaktadır. Bu anlamda işletmelerdeki staj gerçek manada ve layıkıyla yapıldığında, bireylerin iş hayatında geleceğe pozitif anlamda hazırlık yapmalarına ciddi ölçüde yardımcı olacağı ortadadır. Yapılan çalışmalarda stajın stajyerler üzerinde gerek iş ahlakı ve gerekse de disipline olmaları açısından önemli ölçüde kazanım sağladıkları ve staj süresince üretimde yapmış oldukları katkıdan ötürü belirli bir ücret alarak, muhtemel iş hayatları ile ilgili ilerleme kaydetmek amacıyla gerek duydukları bilgi ve beceriye sahip olabilecekleri bir fırsatı da yakalamış olacaklardır. Bunun yanı sıra staj, stajyerlerin gelecek dönemlerde yüklenecekleri sorumluluklara yönelik iş hayatı ile ilgili bilgi edinip iş tanıma-tanıtma, iş öğretme, sorumluluk bilinci oluşturma, uyum ve motivasyon sağlama gibi faydaları olan bir eğitimin bir basamağı gibi de görülebilir. Bu anlamda staj süresince öğrencilere gerekli bilgileri doğru bir şekilde vermek, mesleklerinde karşılaşabilecekleri problemleri göstermek ve mesleki ayrıntılarını öğretmek, staj sonunda öğrencilere SWOT analizi yapılarak güçlü yönlerine ek olarak eksik ve zayıf yönleriyle alakalı donanımını sağlamak ta önemlidir (Emir, Pelit ve Arslan,2010). Staj bireylerin,

1-Mesleki bilgisi ve becerilerine ciddi ölçüde pozitif katkı sunar.

- 2- Moral ve motivasyonlarının yükselmesine sebep olur.
- 3-İşletme ve yöneticilerin ne istediklerini daha iyi anlamasına yardım eder.
- 4-İşletme prestijine pozitif katkı sağlar.
- 5-Arasındaki şeffaflık, dürüstlük ve güven duygusunun artmasını sağlar.
- 6-Meslekleriyle ilgili alakalı çeşitli teknik ve taktiklerin kullanımında yardımcı olur.
- 7-Başarılı olması doğrultusunda, işletmeye olan sadakat, lider özellikleri ile ilgili bilgi ve becerilerinin geliştirilmesinde ciddi ölçüde katkıda bulunur.
- 8-Yönetimle olumlu ilişkiler kurmasını sağlar.
- 9-Önerilere ve eleştirilere açık yönetim tarzına teşvik etmeyi sağlar.
- 10-Oluşabilecek sorunları hızlı ve adil bir şekilde çözme ve doğru karar verme özelliği kazandırır (Türkseven, 2012).

## 2. YÖNTEM VE METODOLOJİ

Bu çalışmada 2018-2019 Eğitim Öğretim yılında Van YYÜ İİBF’de öğrenim gören işletme son sınıf öğrencilerinin stajdan sonra iş hayatına dair görüşlerini analiz etmek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda 22 kadın 25 erkek olmak üzere toplam 47 öğrenciye stajdan önce ve stajdan sonra olmak üzere aynı anket 2 kez uygulanmıştır. Anket soruları öğrencilerin demografik bilgilerini, iş hayatına bakış açılarını ve geleceğe dair görüşlerini içermektedir. Çalışmada, araştırma tekniklerinden anket tekniği kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan staj ile ilgili anket soruları Pelit ve Güçer’in (2006) ve Çetin’in (2005) yaptığı çalışmalardan yararlanılarak oluşturulmuştur. Araştırmada, yapılan güvenilirlik analizi sonucunda anketin Cronbach Alpha katsayısı 0,79 çıkmıştır. Alfa katsayısına bağlı olarak  $0.60 \leq \alpha < 0.80$  ise ölçek oldukça güvenilir,  $0.80 \leq \alpha < 1.00$  ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir denilmektedir (Kayış, 2005). Dolayısıyla ölçeklerin güvenilir olduğu bu çalışmada da görülmektedir. Anket sonuçları SPSS 21.0 programına aktarıldıktan sonra Bağımlı Örneklem T testi( Paired- Samples T test) ön test ve son test analizi yapılmıştır. Bağımlı örneklem t testi, iki örneklem ortalaması arasında anlamlı bir farkın varlığını belirlemede yani, aynı grup üzerinde değişik dönemlerde yapılan bir testin sonuçlarını karşılaştırmak için kullanılabilir. Bu testin yapılabilmesi için;

1. Araştırmada kullanılan bağımlı değişken sonuçları, aralık-oran ölçeğini sağlamalıdır.
2. Araştırmadaki bağımlı değişken sonuçlarının her biri normal dağılıma sahip olmalıdır.

## 3. UYGULAMA VE BULGULAR

Anketimiz iki aşamalı olarak Van YYÜ İİBF İşletme son sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. İlk test 2018-2019 Güz dönemin ikinci haftasında uygulanmıştır. İkinci test ise 2018-2019 Bahar dönemin ikinci haftasında uygulanmıştır. Yapılan test yöntemi Bağımlı örneklem T testidir. Anketimiz 22 kadın ve 25 erkek olmak üzere toplam 47 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Anketimizin ilk uygulaması staj döneminden önce yapılmıştır. İkinci anket ise staj döneminden sonra yapılmıştır. Aşağıda yer alan tablo 1. anketimize katılan öğrencilerin sayısını ve katılım oranlarını göstermektedir.

Tablo 1. Katılımcı Sayısı

	Sayılar	Yüzdeler	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
Kadın	22	46,8	46,8	46,8
Erkek	25	53,2	53,2	100,0
Toplam	47	100,0	100,0	

Tablo 1.’de görüldüğü gibi 22 kadın 25 erkek olmak üzere toplamda 47 öğrenci katılımı olmuştur. Bu katılım yüzde 46,8’ini kadın öğrenciler ve yüzde 53,2’sini de erkek öğrenciler oluşturmaktadır.

Aşağıda yer alan tablo 2. 47 öğrenci üzerinde yapılmış olan 13 soruluk ön test ve son testlerimizin normallik gösterip göstermediğini gösteren bir tablodur. 1 rakamı bize yapılan testin ön test, 2 rakamı ise yapılan testin son test olduğunu göstermektedir. Shapiro-Wilk testi bize normallik sonuçlarını verir. Sig. değerinin 0.05'ten büyük olması testin normal dağılıma sahip olduğunu göstermektedir. Normal dağılıma sahip olan testlerin parametrik olduğu normal dağılıma sahip olmayan testlerin ise non-parametrik testler olduğu literatürde yer almaktadır.

Tablo 2. *Normallik Testi*

	Shapiro-Wilk		
	Statistic	d f	Sig.
Okuduğum Bölümün Bir üstünlüğü Yok 1	.922	4 7	.376
Okuduğum Bölümün Bir üstünlüğü Yok 2	.920	4 7	.358
Bölümümü Severek Okuyorum 1	.913	4 7	.304
Bölümümü Severek Okuyorum 2	.940	4 7	.554
Bölümüm Güzel İş Alanlarına Sahip 1	.966	4 7	.853
Bölümüm Güzel İş Alanlarına Sahip 2	.966	4 7	.855
Mezun Olduktan Sonra Kolay Şekilde İş Bulurum 1	.933	4 7	.478
Mezun Olduktan Sonra Kolay Şekilde İş Bulurum 2	.945	4 7	.606
Bölümüm Hakkında Yeterli Bilgiye Sahibim 1	.932	4 7	.472
Bölümüm Hakkında Yeterli Bilgiye Sahibim 2	.945	4 7	.607
Stajın İş Hayatıma Katkıda Bulunacağını Düşünüyorum 1	.938	4 7	.527
Stajın İş Hayatıma Katkıda Bulunacağını Düşünüyorum 2	.948	4 7	.649
Alanımda Çok Mezun Olması Beni Korkutuyor 1	.963	4 7	.817
Alanımda Çok Mezun Olması Beni Korkutuyor 2	.885	4 7	.147
Toplum Gözünde Kendimi Donanımlı Görüyorum 1	.881	4 7	.133
Toplum Gözünde Kendimi Donanımlı Görüyorum 2	.861	4 7	.079
Aldığım Dersler İş Hayatı İçin Yeterlidir 1	.866	4 7	.089
Aldığım Dersler İş Hayatı İçin Yeterlidir 2	.869	4 7	.099

Mezun Olduktan Sonra Kendi Alanımda Çalışacağım 1	.951	4 7	.680
Mezun Olduktan Sonra Kendi Alanımda Çalışacağım 2	.880	4 7	.130
Özel Sektör ve Kamu Hakkında Yeterli Bilgiye Sahibim 1	.969	4 7	.884
Özel Sektör ve Kamu Hakkında Yeterli Bilgiye Sahibim 2	.901	4 7	.227
Tek amacım KPSS'yi kazanmak 1	.968	4 7	.875
Tek amacım KPSS'yi kazanmak 2	.956	4 7	.744
Rekabet İş Gücü İçinde Başarılı Olacağımı Düşünüyorum 1	.917	4 7	.329
Rekabet İş Gücü İçinde Başarılı Olacağımı Düşünüyorum 2	.893	4 7	.185

Tablo 2. analizi yapıldığında, 47 öğrenci üzerinde yapılmış olan 13 soruluk tüm değerlerin Sig. verilerinin 0.05'ten büyük olduğu görülmektedir. Bu sonuç değerlerin normal dağılıma sahip olduğu ve parametrik olduklarını göstermektedirler. Normallik hipotezleri aşağıdaki gibidir.

: %95 veriler normal dağılıma sahiptir.

: %95 veriler normal dağılıma sahip değildir.

Elde edilen veriler normallik gösterdiğinden hipotezi ret edilip hipotezi kabul edilir.

Tablo 3. Ön Test ve son Test Bağımlı T testi Sonuçları

	Eşleştirilmiş Farklılıklar					t	d f	Sig. (2- tailed)
	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata ortalaması	95% Farkın Güven Aralığı				
				En Düşük	En Yüksek			
Okuduğum Bölümün Bir üstünlüğü Yok 1-2	- 1,1600 0	,850 49	,1701 0	- 1,5110 7	- ,808 93	- 6,8 20	4 7	,000
Bölümümü Severek Okuyorum 1-2	- ,4000 0	1,258 31	,2516 6	- ,91940	,119 40	- 1,5 89	4 7	,125
Bölümüm Güzel İş Alanlarına Sahip 1-2	- ,7200 0	1,400 00	,2800 0	- 1,2978 9	- ,142 11	- 2,5 71	4 7	,017
Mezun Olduktan Sonra Kolay Şekilde İş Bulurum 1-2	- 1,0000 0	1,190 24	,2380 5	- 1,4913 1	- ,508 69	- 4,2 01	4 7	,000

Bölümüm Hakkında Yeterli Bilgiye Sahibim 1-2	- ,9200 0	1,077 03	,2154 1	- ,3645 8	- ,475 42	- 4,2 71	4 7	,000
Stajın İş Hayatıma Katkıda Bulunacağını Düşünüyorum 1-2	- ,8400 0	1,106 04	,2212 1	- ,2965 5	- ,383 45	- 3,7 97	4 7	,001
Alanımda Çok Mezun Olması Beni Korkutuyor 1-2	- 1,0000 0	,707 11	,1414 2	- ,2918 8	- ,708 12	- 7,0 71	4 7	,000
Toplum Gözünde Kendimi Donanımlı Görüyorum 1-2	- ,8800 0	1,201 39	,2402 8	- ,3759 1	- ,384 09	- 3,6 62	4 7	,001
Aldığım Dersler İş Hayatı İçin Yeterlidir 1-2	- ,8800 0	1,201 39	,2402 8	- ,3759 1	- ,384 09	- 3,6 62	4 7	,001
Mezun Olduktan Sonra Kendi Alanımda Çalışacağım 1-2	- ,8000 0	1,258 31	,2516 6	- ,3194 0	- ,280 60	- 3,1 79	4 7	,004
Özel Sektör ve Kamu Hakkında Yeterli Bilgiye Sahibim 1-2	- ,5600 0	1,003 33	,2006 7	- ,97415	- ,145 85	- 2,7 91	4 7	,010
Tek amacım KPSS'yi kazanmak 1-2	- ,6800 0	1,069 27	,2138 5	- 1,1213 7	- ,238 63	- 3,1 80	4 7	,004
Rekabet İş Gücü İçinde Başarılı Olacağımı Düşünüyorum 1-2	- ,8800 0	1,332 92	,2665 8	- 1,4302 0	- ,329 80	- 3,3 01	4 7	,003

Ön test ve Son teste ait hipotezler aşağıda yer aldığı gibidir.

: %95 güvenle veriler arasında anlamlı bir fark yoktur.

: %95 güvenle veriler arasında anlamlı bir fark vardır.

Tablo 3.'te görüldüğü üzere tüm Sig. (2-tailed) değerlerinin 0.05'ten küçük olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre değişkenler arasında anlamlı bir farkın olduğu anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda hipotezi ret edilip hipotezi kabul edilir. Buna göre, öğrencilerin stajdan önce genel olarak olumsuz düşündükleri stajdan sonra büyük bir oranda iş hayatlarına bölümlerine karşı büyük bir değişim gösterdikleri izlenmektedir.

#### 4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Staj eğitimi öğrenimin en temel parçalarından biridir. Birey teorik olarak gördüğü çoğu şeyi uygulama şansına sahip olmaktadır. Öğrenci staj döneminde iş hayatını analiz etme ve geleceğe dair gözlemler yapabilmektedir. Aynı şekilde bu dönemde iş hayatında nasıl hareket etmesi gerektiği konusunda deneyimler yaşamaktadır. Bu çalışma Van YYÜ İİBF İşletme son sınıf öğrencilerinin stajdan sonra iş hayatına geleceğe dair görüşlerine ait bir çalışmadır.

Stajdan önce yapılan okudukları bölüme olan aitlik hissi ve iş hayatına dair beklentilerine ait anketimize genel olarak olumsuz cevaplar verildiği görülmüştür. Kendi geleceklerine ve okudukları bölüme dair görüşlerinin genel olarak olumsuz olduğu ve bunu günlük hayatta yaşadıkları izlenmiştir. Özellikle mezun sayısının çokluğu ve liyakata önem verilmediği düşünülerek olumsuz bir havanın var olduğu



izlenmiştir. Kendilerinin ve bölümlerinin toplum gözünde kötü bir prestije sahip olduğu düşünülerek geleceğe dair olumsuz fikirler taşıdıkları izlenmiştir. Tablo 3'te yer alan değişkenler aşağıda detaylı şekilde verilmiştir.

Stajdan sonra yapılan ankette ise öğrencilerin tamamen farklılık gösterdikleri görülmüştür. Bunun sebebinin iş hayatına dair deneyim yaşamaları ve yapabileceklerini görmüş olmalarıdır. Mezun sayısının çok olduğu fakat donanımlı bireylerin az olduğu görüşü dile getirilmiştir. Kendilerinde bir özgüvenin olduğu ve okudukları bölümün gerçek anlamda ne olduğunu yaşadıkları staj döneminde gördüklerini dile getirmişlerdir. Tablo 3.'te stajdan sonra meydana gelen büyük değişiklik gözle görülmektedir. Okuduğum bölümün bir üstünlüğü yok, bölümümü severek okuyorum, bölümüm güzel İş alanlarına sahip, mezun olduktan sonra kolay şekilde iş bulurum, bölümüm hakkında yeterli bilgiye sahibim, stajın iş hayatıma katkıda bulunacağını düşünüyorum, alanımda çok mezun olması beni korkutuyor, toplum gözünde kendimi donanımlı görüyorum, aldığım dersler iş hayatı için yeterlidir, mezun olduktan sonra kendi alanımda çalışacağım, özel sektör ve kamu hakkında yeterli bilgiye sahibim, Tek amacım KPSS'yi kazanmak ve rekabet iş gücü içinde başarılı olacağımı düşünüyorum, değişkenlerine ait Sig. değerinin 0.05'ten küçük olduğu ve stajdan önceki dönemle sonraki dönem arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür. Bu anlamlı farklılık bize stajın, öğrencilerin bölümlerine ve geleceğe ait görüşlerinin olumlu yönde değiştiği anlamını vermektedir.

**KAYNAKÇA**

- Altinel, M. (2016). Ortaöğretim düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin girişimcilik özelliklerinin analizi: Batı akdeniz bölgesi örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta. s. 13
- Altun, Y., İşleyen, Ş., Görür, Ç. (2018). Türkiye’de Eğitim ve Sağlık Harcamalarının Ekonomik Büyüme Etkisi: 1999-2017, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 39:223-244.
- Barrows, C. W. ve Powers, T. (2009). *Introduction to the hospitality industry, hoboken*, New Jersey: John Wiley Sons, Inc.
- Civelek, H. (2014). *Ortaöğretim düzeyindeki turizm öğrencilerinin turizm sektörüne ilişkin görüşleri (Trabzon İli Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Okan Üniversitesi, İstanbul.
- Çetin, Ş. (2005). Öğrenci stajlarında yararlanan dersler üzerine ampirik bir araştırma: Mersin turizm işletmeciliği ve otelcilik yüksekokulu örneği. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 16(2), 154-169.
- Çevik, R. (2012). *Ortaöğretim düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin beceri eğitimine bakış açılarının değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Dağdeviren, A. (2007). *Lisans düzeyinde turizm eğitimi veren kurumların ders programlarının fonksiyonel açıdan değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Ertürk, S., (1984). Eğitimde Program Geliştirme, Yelken Tepe Yayınları, No: 4
- İşleyen, Ş., (2019). *Türk Eğitim Sistemi Üzerine Ekonomik Bir Analiz*. LAP Lambert Academic Publishing, Almanya.
- Kayış, A. (2005), “SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri”, Editör: Şeref Kalaycı, Asil Yayın Dağıtım, sayfa: 403-419.
- Olcay, A., Yıldırım, İ. ve Sürme, M. (2015). Turizm eğitimi alan öğrencilerin staj eğitimi hakkında görüşleri: Gaziantep ili örneği. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 5(3), 324-334
- Pak, Ö. (2015). Türkiye’de mesleki turizm eğitimi ve zorunlu staj: Turizm meslek lisesi örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, İzmir.
- Sarı, H. (2007). Ortaöğretim düzeyinde mesleki turizm eğitimi alan öğrencilerin staj sürecine adaptasyonu üzerine bir araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Selvi, Y., Kıyılar, M. (2019), Mesleki Yeterlilik Sonrası IFAC’ın Mesleki Kuralları, <http://archive.ismmmo.org.tr/docs/sempozyum/06Sempozyum/1oturum/YakupSelvi.pdf>  
E.T.17.04.2019
- Soran, H., Akkoyunlu, B. ve Kavak, Y., (2006), H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi (H.U. Journal of Education). 30
- Sümer, H., AKIŞIK, O., Sürekli Mesleki Eğitim ve Mali Müşavirlik Mesleği İçindeki Yeri-I, Yaklaşım Dergisi, Sayı: 134, Şubat 2004
- Türkseven, E. (2012). *Turizm eğitiminde yaşanan staj sorunları: Lisans öğrencilerinin görüşlerine yönelik bir araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Ulama, Ş., Batman, O. ve Ulama, H. (2015). Lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin kariyer algılamalarına yönelik bir araştırma: Sakarya Üniversitesi Örneği. *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 6(12), 339-366.
- Ülkütekin, A., ŞENTEK A. (Çeviren) UIA Uluslararası Meslek Standartları Mutabakat Metni Politikalarına İlişkin Öneri Kılavuzlar: Sürekli Mesleki Gelişim [www.mo.org.tr/mek/belge/smgm/smg-ua.doc](http://www.mo.org.tr/mek/belge/smgm/smg-ua.doc) (17.04.2019)
- Zafarullah M. S., (2000). Sürekli Mesleki Eğitim Hakkında, Çeviren: Nazlı KEPÇE, Gelecek Yüzyılda Muhasebe Eğitimi, Editör: Recep PEKDEMİR, TÜRMOB Yayınları-139, Ankara